

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Skjalde-Blik paa Danmarks Stjerne i Sølv-Bryllups og Kronings-Aaret 1840

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Skjalde-Blik paa Danmarks Stjerne i Sølv-Bryllups og Kronings-Aaret 1840", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1840_678-intro-shoot-idm158.pdf (tilgået 27. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Skjalde-Blikkets 'nye' tekster

Skjalde-Blik paa Danmarks Stjerne bringer især mange digte, som havde været trykt tidligere på året 1840 i forbindelse med de begivenheder, hvortil de var skrevet. Derimod havde kun få af talerne tidligere set dagens lys, heriblandt nogle taler, der knyttede sig til julen 1839 og nytårsskiftet 1839-1840. For oplysninger til de tekster, der tidligere har været udgivet, henvises til initialnoten til den pågældende tekst.

Når man undtager dedikationsdigtet, "Kong Christian Frederiks Hylding i Danske Samfund" og kroningsviserne sidst i samlingen, henvises der kun til de 'nye' tekster i registret på s. 77. Førstetrykkene, dvs. de nytilkomne tekster, gennemgås nedenfor.

Dedikationsdigtet "Ei i Kreds af yngre Skjalde"

Dedikationsdigtet er stilet til dronningen, Caroline Amalie, ikke kongen. Heri anbringer Grundtvig sig allerede fra første strofe som skjalden, der henvender sig til dronningen, vel vidende, at han har mange medbejlere til hendes gunst; nogle er endda yngre end han. Selvbevidst udnævner han sig til den skjald, som ingen har vovet at udfordre, når det gjaldt om at digte om Danmarks forhistorie: "Kappes med mig turde Ingen / Hidtil i forvovne Ord / Om det gamle Brysing-Smykke" (strofe 3).

* En litteraturhistoriker vil dog nok mene, at både Adam Oehlenschläger og B.S. Ingemann kunne bejle til posten som danmarkshistoriens skjald.

Digtet er ellers karakteriseret ved, at det danske landskab og den danske historie smelter sammen, ligesom dronningen og Dana gør det (strofe 6-7). Dana er for Grundtvig en slags historiens muse, så sammenligningen er en fin kompliment i hans mund. Og da Grundtvig havde holdt historiske foredrag for dronningen og nogle udvalgte hofdamer fra marts til maj 1839, kan han være vis på hendes interesse for Danmarks historie og sætte sin lid til, at hun formentlig forstår hans billedsprog (se fx *Bibliografien* 2, s. 137). Den lange danmarkshistorie, som dronningen indgår i, illustreres også ved brug af ord fra det ældre sprog, fx: "Skjalde" (strofe 1 m.fl.), "høibaarne" (strofe 2), "Snekker" (strofe 7) og "beile" (strofe 7). Første strofes "Øiet saae og Hjertet aner" anslår digtets spænd mellem konkret og faktisk på den ene side og romantikkens anelse på den anden side.

Metrisk er digtet ganske simpelt: Sekslinjede firfodstrokæer med rimfølgen ababcc. Digtet egner sig således både til fællessang og deklamation, og vil evt. kunne synges på samme melodi som salmen "Herre, jeg har handlet ilde" (se Thuner 1930, s. 501 og nr. 208).

Talen "Jule-Aften (i Dronningens Asyl.)"

Talen "Jule-Aften (i Dronningens Asyl.)" blev holdt julen 1839 i dronningens asyl, dvs. den institution i København, som var blevet indstiftet den 7. maj 1829 for forældreløse børn i aldersgruppen 2-7 år af den daværende kronprinsesse Caroline Amalie. Den barnløse dronning Caroline Amalie var livet igennem kendt og respekteret for sin velgørenhed og sin omsorg for andre. Også i Odense fik hun oprettet et asyl for forældreløse børn (1836). Begge institutioner blev oprettet i den periode, hvor Christian Frederik stadig var prins og dertil guvernør over Fyn, og de sammen boede i Odense.

Grundtvigs meget korte tale er formet som en slags miniprædiken over Matt 21,15-16, der netop handler om børn. Via et citat fra Esajas (Es 49,23) får Grundtvig ligeledes knyttet dronningen og børnene sammen (s. 15). Hvis børnene er det tiltænkte hovedpublikum, kan man sige, at han ikke gør talen for lang for de små. I forbindelse med børnene fremgår det, at netop asylet giver børnene lejlighed og mulighed for at lære om Vorherre og kongefamilien og dernæst at lovprise Gud og hylde dronningen (s. 16).

Foredraget "Nyaars-Aften (i Danske Samfund.)"

Foredraget "Nyaars-Aften (i Danske Samfund.)" er Grundtvigs meget personlige nytårstale til medlemmerne af Danske Samfund. Det blev holdt den 31. december 1839 (*Bibliografien* 2, s. 170). Foreningen Danske

Samfund var blevet dannet i foråret 1839, og Grundtvig havde været med fra begyndelsen af selskabets historie (se fx Lundgreen-Nielsen 1992, s. 31-79). I de første år var han ofte taler på møderne, se fx indledningen til "Det Danske Samfund". Nytårsaften var det knap en måned siden, at Frederik 6. døde, men Grundtvig prøver at se frem og ikke tilbage, idet han kobler det kalendariske og verdslige årsskifte sammen med et helt epokeskift i forbindelse med, at der er kommet en ny konge. Som andre i samtiden knyttede Grundtvig store forhåbninger til Christian 8.

Foredragets hoveddel er bygget op over et billedkompleks, der kobler fortid, nutid og fremtid sammen med de kosmologiske fænomener himmel, jord og hav. Således er fortiden som himlen, nutiden som jorden og fremtiden som havet (s. 19-21). Til hvert af disse steder knytter Grundtvig forskellige modsætningspar: Lys og mørke til fortiden, liv og død til nutiden, og frygt og håb til fremtiden. Ikke alene får han disse billeder til at gå op i en højere enhed, han hæver også selve nytårshåbet op fra det personlige til det nationale plan:

men naar vi hæve os over det blot Personlige, Indskrænkede og Egennyttige, til *Folket* og *Fædrelandet*, til *Aand* og *Storværk*, da føle dog de Unge saavel som de Gamle, at Fremtiden er saare uvis, og selv det mindste lykkelige Varsel ei at foragte, og jo bedre vi kiende til Tiden bag os, desmere maae vi i Aften ønske et godt Varsel om Tiden for os (s. 22).

Denne Grundtvigs kongstanke, at det er i fortiden, vi skal hente styrke og inspiration til at håndtere og udvikle nutiden, fornægter sig ikke.

*Det guldbryllup, som Grundtvig s. 23 skriver, at han havde glædet sig til, ville have fundet sted i 1840, eftersom Frederik 6. og Marie Sophie Frederikke af Hessen-Kassel var blevet gift i 1790. I *Kiærminder til Konge Frederik den Sjettes Krands*, der var udkommet tidligere på året (14. februar 1840), bragte Grundtvig et dedikationsdigt til enkedronningen som guldbrud, der havde denne overskrift: "Majestæten Maria! / Kong Frederiks Guld-Brud! / Danmarks Enke-Dronning!" (s. III).

Prædikenen "Nyaars-Dag (i Kirken.)"

Prædikenen i Vartov Kirke tager ikke udgangspunkt i nytårsdagens tekster. Udgangspunktet er derimod en tekst fra 2. Korinterbrev, kapitel 5, der er meget velvalgt til nytårsdag: "Det Gamle gik forbi, see, Alt er blevet nyt" (s. 25). Og som det var skik på Grundtvigs tid, rummer prædikenen mange bibelallusioner, til såvel Det Gamle som Det Nye Testamente.

Med udgangspunkt i bibelcitater bevæger Grundtvig sig ind på hovedbegreberne danskhed og kristendom, og han diskuterer, hvorvidt den ægte udgave af begge dele er hedengangen. Konklusionen er, at ingen af begreberne døde med den gamle konge, snarere tværtimod. Grundtvig ser en forunderlig "Sammenhæng, der, hos os meer end noget andet Steds, er mellem det Gamle og det Ny, mellem Øvrighed og Undersaatter, mellem det Folkelige og det Christelige" (s. 29).

Samtidig giver Grundtvig udtryk for det fremtidshåb, som et nytår almindeligvis afføder. Håbet gælder både udviklingen af kristendommen og fædrelandskærligheden (s. 35). Faktisk mener Grundtvig, at det på sin vis var godt, at Frederik 6. døde, da han næppe havde været i stand til at overskue eller gennemføre de nødvendige politiske reformer, han selv havde påbegyndt med fx stænderforsamlingerne (s. 33).

Talen "Til Sølv-Brylluppet (i Danske Samfund.)"

Anledningen til Grundtvigs tale i Danske Samfund den 19. maj 1840 var kongeparrets sølvbryllup få dage senere (se *Bibliografien 2*, s. 170). I "Til Sølv-Brylluppet (i Danske Samfund.)" fremhæver Grundtvig Danmark som et ældgammelt kongerige. Derudover kommer han ind på det, han kalder folkestemmen i Roskilde og Viborg, dvs. de to steder i kongeriget, hvor de rådgivende provinsialstænder (ofte kaldet stænderforsamlinger) blev afholdt — i hertugdømmerne Slesvig og Holsten foregik forsamlingerne i henholdsvis Slesvig by og Itzehoe. Grundtvig maner til en sober debattone, ikke mindst på baggrund af, at folket takket være disse forsamlinger faktisk har fået et forum, hvori det kan ytre sig og blive hørt. Han vil derfor opfordre til, at folkestemmen hæver sig "mod den haarde, bittre og krænkende, aldeles *udanske* Tone, hvori vore Døgnblade, som giælde for folkelige, bestandig værre tale til og om Regieringen" (s. 37).

Talen handler således ikke blot om kongen, men især om Danmark, et dansk debatmiljø og en dansk regering (s. 37). I denne sammenhæng har Grundtvig en forestilling om den danske nationalkarakter, der går ud på, "at det Danske Folk fra Arilds-Tid var og er af Naturen det roligste, det mildeste og ømmeste

under Solen" (s. 36). Dette har imidlertid også betydning for den måde, hvorpå det bør regeres:

saa naar det skal finde sig lykkeligt, maa det hverken overiles, undertrykkes eller nedrives. Naar den Danske Konge derfor vil have Gavn og Glæde af sit Folk, da maa Hans Regiering være faderlig og folkelig, læmpelig og overbærende (s. 36).

Hermed får Grundtvig også bygget en positiv stemning op om kongens måde at regere på, hvorefter forsamlingen i fællig kan synge den vise, han har skrevet til lejligheden, "Hvor Bølgerne rulle og Bøgen er grøn". Visen var tidligere udkommet som selvstændigt tryk (se indledning til denne tekst).

Talen "Til Maigildet (i Danske Samfund.)"

Anledningen til "Til Maigildet (i Danske Samfund.)" var fejringen af niårsdagen for kongens tilsagn om oprettelse af de rådgivende provinsialstænder den 28. maj 1831. Efter talen afsang man *Minde-Sang til den 28de Mai* med førstelinjen "Svend Grathe var Konning i Dannemark" (se indledningen til denne sang).

En summarisk version af talen var allerede blevet udgivet i Hans Kristian Rasks ugeblad *Morskabslæsning for Den Danske Almue* (5. juni 1840, nr. 23, s. 361-368). Men teksten i Rasks tidsskrift er meget kort og snarere at betragte som et udtog eller referat, hvad Grundtvig da også selv gjorde (1840b, s. 361). Derfor udgives talen også her af GV. Versionen i *Morskabslæsning for Den Danske Almue* kan læses her.

Hvor udtoget navnlig lægger hovedvægten på oprettelsen af de rådgivende provinsialstænder, af Grundtvig kaldet "Folkeraadet", der jo netop fejres 28. maj, bliver Grundtvig mere personlig i denne længere version af talen. Han hentyder selvironisk både til sit kald på Vartov og ridderslagningen af ham: "ja, det kan være meget ærlig sagt af Præsten ved Vartou, som ovenikiøbet blev Ridder ved Sølv-Brylluppet" (s. 42). Det personlige når dog ikke at blive privat, men bruges som afsæt for et forsvar for Christian 8., der på dette tidspunkt allerede havde skuffet nogle af sine undersåtter ved ikke at være helt så imødekommende over for forfatningsændringer, som man fra flere sider havde håbet på, og derfor mødte kritik. Grundtvig mener, at kritikken er uberettiget:

jeg seer det godt, at Kongen faaer Skin af hverken at være Tale og Skrive-Friheden nær saa gunstig, eller at mene det saa godt med hele Folket, som nogle halvfremmede, herskesyge Udgivere af et Dagblad, og at paa den anden Side Folket faaer Skin af at hade og frygte Enevolds-Magten, som det selv har skabt (s. 43 f.).

De "halvfremmede, herskesyge Udgivere" (s. 44) dækker formentlig over redaktørerne af *Fædrelandet*, der i forbindelse med kongeskiftet var gået fra at være et ugeblad til et dagblad (Jensen 1931-1934, bind 2, s. 222). Blandt redaktørerne var bl.a. Orla Lehman, der stammede fra Holsten, og C.N. David, der var af jødisk herkomst. En af avisens mærkesager var kravet om en fri forfatning.

Prædikenen "Kronings-Dagen (i Kirken.)"

Til selve kroningsdagen havde Grundtvig skrevet to sange og en prædiken til gudstjenesten i kirken på Vartov. Sangene var under titlen *Kirke-Sange til Kronings-Dagen* (1840c) blevet udgivet selvstændigt som en lille folder eller hæfte, som menigheden kunne synge efter i kirken (se indledningen til *Kirke-Sange til Kronings-Dagen*). I *Skjalde-Blik paa Danmarks Stjerne* bringer Grundtvig den prædiken, han afholdt mellem afsyngelsen af første og anden sang i hæftet.

Salvingen fandt sted den 28. juni, der i 1840 var 2. søndag efter Trinitatis, så Grundtvig tager naturligt udgangspunkt i dagens epistel, som stammer fra 1. Johannesbrev, kapitel 3,13-18 — dengang læste man kun efter 1. tekstrække, der formentlig stammer helt tilbage fra oldkirken, idet 2. tekstrække først blev autoriseret i 1885. Med udgangspunkt i Johannesbrevet bliver hovedtemaet derfor overgangen fra død til liv. I prædikenen bliver den umiddelbare, bogstavelige betydning hurtigt og med støtte i Romerbrevets kapitel 6 udlagt i mere overført betydning som en overgang fra den åndelige død til det evige liv.

Grundtvigs menneskesyn, der ofte er blevet sammenfattet med citatet "Menneske først og Christen saa", bliver også afspejlet her, idet prædikenen udtrykker samme tankegang, men i en bredere formulering:

thi Christendommen er ingenlunde sat til at fordærve men til at helbrede Menneske-Naturen, og jo bedre Christne, vi derfor er, des menneskeligere og kiærligere vil vi findes i alle Forhold, og des dybere vil vi føle,

at vi maae være Mennesker, før vi kan blive Christne (s. 55).

* Digtet, hvorfra det kendte citat stammer, findes i Grundtvig-arkivets fasc. 382 og kan dateres til omkring 1837, men blev først trykt efter Grundtvigs død (se fx Bugge 2001, s. 115).

Et begreb, Grundtvig i forlængelse heraf gør meget ud af, er "Folkelivet". Det definerer han således:

det er en levende Deeltagelse i de Tilbøieligheder, den Tankegang, det Tungemaal, det Fædreneland og den Skæbne i Tidens Løb, vi har tilfælles med hinanden, men ikke med noget andet Folk under Himmelen, et Liv altsaa, der udspringer af en naturlig Kiærlighed mellem Nærpaarørende og føder igien et Broderskab og en Fædrenelands-Kiærlighed, som er det Ædleste og Yndigste, der naturlig kan findes paa Jorden (s. 56).

Fra "Folke-Livet" til "Folke-Aanden" er springet ikke stort, men Grundtvig spiller sikkert også på, at ånd i kirkeligt regi oftest betyder Helligånd. Ved hjælp af denne ordassociation opnår Grundtvig en naturlig kobling mellem det kristne og det nationale:

Er det nemlig Aanden, som gjør levende, Folke-Aanden, som skaber og opholder [dvs. opretholder] Folke-Livet, hvad kan da som Dannemænd være os vigtigere, end at denne Aand besjæler Majestæten paa Danmarks Throne, besjæler vor uindskrænkede Konge (s. 58).

Grundtvig får på denne måde ubesværet koblet den verdslige og den åndelige magt sammen, ikke alene med hinanden, men også med folket.